

населення та впливом на нього факторів середовища життєдіяльності людини тощо, що дозволить здійснювати моніторинг стану здоров'я, у т. ч. захворюваності, поширеності чинників ризику, проводити подальший аналіз цих даних та розробку програм і заходів з профілактики захворювань, формувати базу для розробки обґрунтованих управлінських рішень тощо.

Надзвичайно важливо у рамках діапазону функціональних завдань системи громадського здоров'я щодо профілактики НІЗ приділити увагу питанням реалізації комплексної міжвідомчої профілактики НІЗ, чинників ризику їх розвитку та формуванню ЗСЖ, покращенню інформованості населення про переваги ЗСЖ, промоції здоров'я, сприянню зміцненню соціальної свідомості та підвищенню особистої відповідальності громадян за збереження власного здоров'я.

В контексті створення системи ефективної протидії НІЗ пріоритетного вирішення потребують питання

формування політичної прихильності до поліпшення профілактики НІЗ, визначення чітких підходів до встановлення пріоритетів і обмежень, посилення міжвідомчої взаємодії, розширення прав і можливостей для населення, створення ефективних моделей надання послуг, створення системи стимулювання, інтеграції доказів у клінічну практику, вирішення кадрових проблем, вдосконалення управління, формування інформаційних систем, подолання супротиву змінам, забезпечення доступності послуг і зменшення фінансового тягаря тощо.

Такий комплексний підхід до вирішення сучасних проблем у сфері громадського здоров'я сприятиме як контролю, так і ефективній боротьбі з НІЗ та чинниками ризику їх розвитку, зменшенню внеску НІЗ у загальний тягар хвороб, інвалідизацію та передчасну смертність, зміцненню здоров'я та покращенню якості життя населення, збереженню трудового потенціалу країни.

Т.С. Грузсва, Н.В. Гречихіна, І.М. Пельо

Обґрунтування навчального плану підготовки фахівців громадського здоров'я з позицій євроінтеграційних вимог та національного контексту

Національний медичний університет імені О.О.Богомольця, м. Київ, Україна

Здоров'я населення як найважливіший ресурс будь-якої країни потребує ефективної системи його зміцнення, збереження і охорони від численних викликів та загроз. В сучасних умовах усі національні системи охорони здоров'я визнають пріоритетом та розвивають служби громадського здоров'я. Серед різних завдань становлення, реформування, удосконалення служб громадського здоров'я надзвичайно важливою є підготовка нової формації спеціалістів громадського здоров'я. На це націлюють документи ВООЗ та ЄРБ ВООЗ, зокрема «Здоров'я-2020: основи європейської політики та стратегія для XXI століття», Європейський план дій зі зміцнення потенціалу і послуг громадського здоров'я тощо.

В Резолюції ЄРБ ВООЗ EUR/RC60/R5 визначено магістральні напрями діяльності щодо вирішення ключових завдань охорони громадського здоров'я та політики охорони здоров'я в Європі, які потребують підвищити рівень політичної прихильності справі розвитку потенціалу, функцій і служб громадської охорони здоров'я, а також вжити конкретних заходів щодо вкладення ресурсів у сферу профілактики та зміцнення здоров'я людей; продовжувати приділяти активну увагу питанням зміцнення систем охорони здоров'я (узгодити і, в міру необхідності, уточнити визначення, концепції, функції і взаємозв'язки, а також розробити інструменти для практичного впровадження), провести огляд інструментів громадської охорони здоров'я для XXI століття; провести критичну оцінку всієї поточної діяльності, особливо щодо встановлення стандартів і норм, з метою оптимального використання досвіду і структур, що існують в Регіоні; при вирішенні

всіх перерахованих вище завдань працювати в тісній співпраці з партнерами.

В Україні формування нової служби громадського здоров'я узгоджується з програмними міжнародними та національними документами, насамперед зі Стратегією сталого розвитку «Україна-2020», затвердженою Указом Президента України від 12.01.2015 р., Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, розділ 22 якої розкриває першочергові завдання та напрями діяльності у сфері громадського здоров'я.

Інституційне формування національної служби громадського здоров'я відбувається відповідно до Концепції розвитку системи громадського здоров'я, затвердженій розпорядженням Уряду від 30.11.2016 р. №1002-р.

Концепція визначає напрями, механізми і строки формування системи громадського здоров'я, з метою розроблення та реалізації ефективної державної політики для зміцнення здоров'я, попередження захворювань, продовження активного та працездатного віку та заохочення до здорового способу життя шляхом об'єднаних зусиль усього суспільства.

Нова система громадського здоров'я потребує розробки і реалізації стратегії розвитку кадрових ресурсів, у т.ч. визначення реальних та прогнозних потреб, планування і здійснення підготовки кадрів, раціонального розподілу, управління ресурсами. Отже, кадрове забезпечення служби громадського здоров'я набуває вирішального значення для її подальшого ефективного функціонування.

Важливим кроком на шляху кадрового забезпечення новоствореної служби стало внесення до переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, спеціальності «громадське здоров'я» згідно з постановою КМУ від 01.02.2017 р. №53.

Міністерство охорони здоров'я в План заходів щодо реалізації Концепції розвитку системи громадського здоров'я в Україні включило завдання забезпечити розробку Національного плану з розвитку кадрових ресурсів у системі громадського здоров'я, який включатиме у себе питання навчання та підвищення кваліфікації, забезпечення мобільності, можливостей кар'єрного зростання тощо протягом III кварталу 2017 року та розробку і затвердження стандартів освіти та освітніх програм з урахуванням кращого європейського і міжнародного досвіду за спеціальністю «громадське здоров'я» для забезпечення триступеневої підготовки (бакалаврату, магістратури та доктора філософії) та безперервного професійного розвитку протягом II кварталу 2017 року.

Співробітники Національного медичного університету імені О.О.Богомольця як основний постачальник кадрів для профілактичної медицини в країні активно долучилися до розробки нових навчальних стандартів, планів та програм підготовки фахівців громадського здоров'я. Концептуальними засадами виконання даного завдання було формування майбутнього потенціалу громадського здоров'я відповідно до змін і загроз здоров'ю населення на національному та європейському рівнях, на основі кращих зарубіжних стандартів освіти в сфері громадського здоров'я і освіти, наукових досліджень і практики, та розробити моделі освітньої і професійної підготовки з громадського здоров'я.

Підґрунтям для обґрунтування і розробки вказаних стандарту, плану і програми стали документи ВООЗ, ЄР ВООЗ, Асоціації шкіл громадської охорони здоров'я в європейському регіоні (ASPHER), Агентства з акредитації освіти в сфері громадської охорони здоров'я (ARNEA), національні стратегічні документи, кращий європейський досвід.

Було розроблено проекти освітніх стандартів, навчального плану та програм підготовки магістрів громадського здоров'я на основі компетентнісного підходу. Це передбачало аналіз Європейської програми ключових фахівців громадського здоров'я ASPHER, яку схвалено усіма країнами-членами ЄР ВООЗ в якості основи для освіти у сфері громадського здоров'я. Було проаналізовано інтелектуальні та практичні компетенції за розділами здоров'я населення, методи його оцінки, соціальні, економічні та екологічні детермінанти здоров'я, політика охорони здоров'я, економіка, організаційна теорія, менеджмент, промоція здоров'я, етика тощо.

При обґрунтуванні визначення необхідних інтелектуальних та практичних компетенцій, знань, вмінь і навичок майбутніх фахівців громадського здоров'я було враховано 10 оперативних функцій громадського здоров'я, а саме епідеміологічний нагляд та оцінка стану

здоров'я і благополуччя населення; моніторинг та реагування на небезпеки для здоров'я і при надзвичайних ситуаціях в охороні здоров'я; захист здоров'я, включаючи забезпечення безпеки навколишнього середовища, праці, харчових продуктів та ін.; зміцнення здоров'я, включаючи вплив на соціальні детермінанти і скорочення нерівностей за показниками здоров'я; профілактика хвороб, включаючи раннє виявлення порушень здоров'я; забезпечення стратегічного керівництва в інтересах здоров'я; забезпечення сфери громадської охорони здоров'я кваліфікованими кадрами достатньої чисельності; забезпечення організаційних структур і фінансування; інформаційно-роз'яснювальна діяльність (адвокація), комунікація та соціальна мобілізація в інтересах здоров'я; сприяння розвитку досліджень у сфері громадської охорони здоров'я для наукового обґрунтування політики і практики.

Формування навчального плану підготовки фахівців громадського здоров'я потребувало вивчено кращого зарубіжного досвіду. В цьому контексті було проаналізовано навчальні плани та програми підготовки фахівців громадського здоров'я понад 50 країн світу. Прототипами визначено навчальні плани та програми Ягелонського та Варшавського медичного університетів (Республіка Польща), Університету м. Дебрецен (Угорська Республіка), Софійського медичного університету (Болгарська Республіка), Казахського медичного університету (Республіка Казахстан), Массачусетського університету (США).

Попри виявлені відмінності в навчальних планах та програмах підготовки фахівців, у т.ч. різну кількість навчальних дисциплін, різні їх назви при подібності змісту, різну кількість кредитів, виділених на вивчення однакових навчальних дисциплін, встановлено основні навчальні дисципліни, які дозволяють сформувати потрібні компетенції.

Визначальними детермінантами обґрунтування і розробки навчального плану та програми стали сформовані в країні структурні елементи служби громадського здоров'я, їх функції та завдання. Такий підхід обумовлено тим, що саме вони слугуватимуть роботодавцями для майбутніх фахівців громадського здоров'я. В результаті проведеної аналітичної роботи було розроблено проекти освітнього стандарту, навчального плану та навчальних програм підготовки фахівців громадського здоров'я.

Навчальний план підготовки магістрів громадського здоров'я передбачає 5-тирічний термін навчання, засвоєння гуманітарних та соціально-економічних дисциплін, природничо-наукову підготовку, професійну підготовку, курси за вибором, виробничу практику, написання та захист дипломної магістерської роботи.

Реалізація проектів освітнього стандарту, навчального плану та програми в системі підготовки фахівців громадського здоров'я створить підґрунтя для належного кадрового забезпечення служби громадського здоров'я і ефективного виконання покладених на неї функцій.